

Woody Allen.

Mimo- chodem.

Autobiografie

Přeložil Michael Žantovský

Argo

Apropos of Nothing
All rights reserved.
Copyright © 2020 by Woody Allen
Translation © Michael Žantovský, 2021
Czech edition © Argo, 2021

ISBN 978-80-257-3463-6 (váz.)
ISBN 978-80-257-3472-8 (e-kniha)

Soon-Yi s láskou.

Nejdřív mi zobala z ruky

a pak jsem zjistil, že jsem o tu ruku přišel.

Tak jako Holden Caulfield ze Salingerovy novely *Kdo chytá v žitě* nemám náladu pouštět se do životopisných keců à la David Copperfield, i když v mém případě může trocha vyprávění o mých rodičích být zajímavější než čtení o mně. Tak třeba můj otec, narozený v Brooklynu, když to ještě byla samá pole, sběrač míčků pro Brooklyn Dodgers, když v baseballu začínali, drobný človíček, ale židovský drsňák, co nosil elegantní košile a vlasy pečlivě ulízané dozadu blyštivou brilantinou, jako filmový gangster George Raft. Neměl maturitu, v šestnácti se dal k námořnictvu a stál ve Francii v popravčí četě, když stříleli jednoho amerického námořníka za znásilnění místního děvčete. Otec byl ometálovaný ostrostřelec, střílel hrozně rád a nosil pistoli až do dne, kdy umřel ve sto letech s kšticí šedivých vlasů na hlavě a zrakem jako rys. Jednou v noci za první světové války jeho loď zasáhl někde u pobřeží v ledových evropských vodách dělostřelecký granát. Loď se potopila. Utopili se všichni kromě tří námořníků, co dokázali uplavat pár kilometrů až ke břehu. Táta byl jeden z těch tří, co na ně byl Atlantik krátký. Takhle o prsa to bylo, že jsem se skoro nenarodil. Válka skončila. Tátův otec, který přišel k nějakým prachům, ho vždycky rozmazloval a nepokrytě mu dával přednost před jeho dvěma natvrdlými sourozenci. A myslím jako fakt natvrdlými. Jako klukovi mi jeho sestra vždycky připomínala cirkusovou zrudu. Jeho slabý, bledý, zdegenerovaný bratr se motal po brooklynských ulicích a prodával noviny, až se rozpustil jak nedopečená oplatka, průsvitná, průsvitnější, fuč. A tak tátův táta koupil svému oblíbenému námořníkovi opravdu fajnovej bourák, s kterým táta rajzoval po poválečné Evropě. Než se vrátil domů, stačil jeho otec a můj dědeček přidat ke stavu svého bankovního konta pár nul a začal kouřit kubánské doutníky. Byl to jediný Žid, co jezdil jako obchodní cestující pro velkoobchod s kávou. Táta mu vyřizoval pochůzky a jednoho dne šel právě se třemi pytli kafe na zádech kolem budovy soudu, zrovna když z ní vycházel nejslavnější gauner té doby Kid Dropper. Kid

nasednul do auta a nějaký mandl jménem Louie Cohen k tomu autu přiskočil a nasázel do okénka čtyři kule, zatímco otec tam stál a zíral. Táta mi tu historku mockrát vyprávěl před usnutím a bylo to o hodně zábavnější než pohádky o oříškové veverce.

Mezitím to dědeček rozjel ve velkém, koupil si flotilu taxíků a několik kin, včetně kina Midwood, kde jsem strávil velkou část dětství na útěku před realitou, ale to bylo později. Nejdřív jsem se musel narodit. Než k téhle neuvěřitelně nepravděpodobné události došlo, dědeček naneštěstí v záchvatu manické euforie investoval na Wall Street dál a dál, no a asi už tušíte, jak tohle skončí. Jednou ve čtvrtek udělal akciový trh báb a můj velkomožný dědeček skončil přes noc chudý jako kostelní myš. Přišel o taxíky, přišel o kina, šéfové z toho velkoobchodu s kávou vyskákali z oken. Můj otec se stal najednou zodpovědný za vlastní přísun kalorií a musel se začít ohánět. Řídil taxík, provozoval biliárovou hernu, krachoval s nejrůznějšími pochybnými kšefty a vybíral sázky. V létě ho mafján Albert Anastasia platil za to, aby za něj jezdil do Saratogy sázet na koníčky v cinknutých dostizích. Tahle léta na severu státu New York mu poskytovala další materiál k pohádkám na dobrou noc. Užíval si ten život plnými doušky. Fajnový kvádra, velký diety, sexy ženy a pak najednou potkal mou mámu. Střih. Jak mohl skončit s Nettie, je tajemství srovnatelné s antihmotou. Byli stejně rozdílní jako Hannah Arendtová a Frank Sinatra a měli odlišný názor prakticky na všechno kromě Hitlera a mého vysvědčení. Ale navzdory všemu verbálnímu krveprolévání spolu vydrželi sedmdesát let – nejspíš jeden druhému na vztek. Jsem si ale jistý, že se svým způsobem navzájem milovali. Ten způsob je nejspíš známý jen některým lidožroutským kmenům na Borneu.

Na máminu obranu musím říct, že Nettie Cherryová byla báječná ženská, chytrá, pilná, obětavá. Byla věrná a milující a slušná, i když řekněme ne fyzicky nejpřitažlivější. Když jsem o mnoho let později prohlásil, že moje máma vypadala jak Groucho Marx,

lidé si mysleli, že si dělám srandu. Na stará kolena trpěla senilitou a umřela v šestadevadesáti. I když už jí šplouchalo na maják, neztratila až do konce svoji schopnost hašteření, kterou přetvořila v umělecký žánr. Táta byl jura, ještě když mu bylo přes devadesát, a žádná starost nebo obava ho nikdy nepřipravily o spánek. A žádná myšlenka mu nikdy nezkazila bdění. Jeho filosofie sestávala z věty „Když nemáš zdraví, tak nemáš nic“, moudrosti hlubší než celý objem západního myšlení a výstižné jako zpráva v čínské sušence pro štěstí. A zdravý zůstával. „Nic mě netrápí,“ vychloubal se. „Jseš moc pitomej na to, aby tě něco trápilo,“ pokoušela se mu trpělivě vysvětlovat máma. Měla pět sester, jednu ošklivější než druhou, ale máma byla nejspíš z nich ze všech nejošklivější. Řekněme to takhle: Freudova oidipovská teorie o tom, že my muži chceme podvědomě všichni zabít své otce a vzít si za ženy své matky, žalostně selhává, když přijde na mou mámu.

Naneštěstí i když byla moje máma daleko lepší, zodpovědnější, poctivější a zralejší rodič než můj praštěný a nevěrný otec, miloval jsem víc jeho. Všichni ho měli rádi. Nejspíš protože byl milý, vřelý a viditelně láskyplný člověk. Zatímco máma se s nikým nemazlila. Byla to ona, kdo držel rodinu nad vodou. Pracovala jako účetní v květinářství, starala se o domácnost, vařila, platila účty a dohlížela na to, aby byl v pastičkách na myši vždycky čerstvý sýr, zatímco můj táta odlupoval z roličky bankovek dvacky, ačkoli si to nemohl dovolit, a strkal mi je do kapsy, když jsem spal.

Při těch několika málo příležitostech, kdy se mu za ta léta podařilo vsadit na výhru, jsme se poměli všichni. Táta sázel každý den, ať už pršelo, nebo svítlo slunce. Nic v jeho životě se víc neblížilo náboženskému vyznání. A ať už odešel z domu s dolarem, nebo se stovkou dolarů, všechny je utratil, než se vrátil domů. Za co utrácel? Za hadry a další nezbytnosti, jako byly kouzelné golfové míčky, které se kutálely nakřivo a s jejichž pomocí mohl šidit kamarády, a taky je utrácel za mě a moji sestru Letty. Rozmazloval nás s toutéž velkorysou nevázaností, s kterou jeho otec

rozmazloval jeho. Po nějakou dobu táta například pracoval jako číšník na Bowery, po nocích a bez platu, jenom za spropitné. Ale každé ráno, když jsem se probudil – chodil jsem tenkrát na střední školu –, leželo na mém nočním stolku pět dolarů, zatímco mí spolužáci dostávali padesát centů nebo možná jeden dolar kapesného na týden. A já dostával pět dolarů denně! Co jsem s nima dělal? Kupoval jsem si jídlo a nejrůznější kouzelnický pomůcky a hrál jsem karty a kostky o peníze.

Stal se ze mě amatérský kouzelník, protože na kouzlech se mi líbilo prostě všechno. Přitahovalo mě vždycky vše, co si vyžadovalo samotu, jako třeba karetní kouzla nebo hraní na dechový nástroj nebo psaní, protože jsem se tak nemusel stýkat s jinými lidmi, kterým jsem naprosto bezdůvodně nevěřil nebo o ně nestál. Říkám „bezdůvodně“, protože pocházím z velké, milující, rozvětvené rodiny, kde ke mně byli všichni hodní. Jako bych byl od přírody nějaký prevít. Takže jsem seděl pořád sám a cvičil triky s kartami a s mincemi, všelijak fixloval, falešně snímal, rozdával odspoda, schovával karty. Od tahání králíka z klobouku to byl pro rozeného prevíta vlastně jen kousek k uvědomění si, že dokážu podvádět v kartách. Jelikož jsem zdědil tátovo nepoctivé DNA, brzy jsem už mazal poker a oškubával nic netušící spoluhráče, rozdával druhou kartu místo první, snímal jen naoko a odnášel si kapesné těch druhých.

Ale dost už o mně a o tom, jaký syčák se ze mě brzo vyklubal. Začal jsem vám vyprávět o svých rodičích a pořád se ještě nedostal k momentu, kdy máma toho uličníka porodí. Otec si užíval života, ale s mámou, která se chtě nechtě musela starat o všechny vážné problémy každodenního přežití, velká legrace nebyla. Byla inteligentní, i když ne vzdělaná, což by vám sama řekla první, a pyšná na svůj „selský rozum“. Vlastně mi připadala strašně přísná a otravná, ale to bylo tím, že chtěla, abych to „někam dotáhl“. Viděla výsledky nějakého inteligenčního testu, který se mnou udělali, když mi bylo pět nebo šest, a i když vám to číslo